

Rozprawy teoretyczne prezentowane w kolejnym już numerze „Przestrzeni Teorii” dotyczą – zarówno w swej podstawowej tkance, jak i na obrzeżach podejmowanej refleksji – problemów powracających w dyskursie współczesnej humanistyki. Splatają się tu więc wątki dotyczące *podmiotu* i jego rozproszonej *tożsamości*, *powtórzenia*, *identyczności* i *różnicy*, *relatywizmu* i *niepewności* poznawczej, *fragmentaryczności* zastępującej zdekonstruowaną kategorię *całości* itp. Jednakże obszarem, który zaprzęta uwagę autorów pomieszczonych tu szkiców w sposób szczególnie intensywny, jest pojęcie *transgresji*, rozciągające się na poszczególne dziedziny sztuki, porządku dyskursu (tu głównie literatury i wypowiedzi teoretycznoliterackiej), rodzaje i gatunki tekstów. Badaczy interesuje to, co niepodatne na jednoznaczne zakwalifikowania, przedmiot niejasny co do swej kategorialnej przynależności, a konkretniej: *fikcja teoretycznoliteracka*, nietypowa narracja o sobie, która z pewnością nie jest *autobiografią*, a jest po trosze *prawie-powieścią*, *patchworkiem o sobie*, po trosze *tekstem życia*, *lekturą samego siebie*... Strategie przekraczania granic – oglądane z wielu punktów widzenia – odnajdują w poszczególnych artykułach ciekawe ukonkretnienia. [...] Zarysowuje się tu propozycja przejścia od narracyjnej do dramatycznej koncepcji teorii literatury, która znajduje swoje uzasadnienie w przywołanym kontekście myśli współczesnej filozofii, humanistyki oraz praktyki interpretacyjnej i artystycznej. Z tych rozważań wyłania się koncepcja podmiotu badającego literaturę, już nie obserwatora, ale rozgrywającego aktora. [...] Problem „przekraczania granic” mógłby zatem stanowić ogniwo łączące „blok tożsamościowy” (np. zagadnienia konstruowania podmiotowości, w tym pragnienie przełamania dualizmu podmiot-przedmiot i tęsknotę za pozasłowną koegzystencją człowieka i świata w twórczości Czesława Miłosza) z kolejnym, „transgresywnym”, który w tle ma również szeroki kontekst zagadnień „korespondencji sztuk” (np. problem koegzystencji znaków ikonicznych i językowych w heterogenicznym komunikacie, jakim są rysunki Sławomira Mrożka).

[...] Zgodnie z duchem dzisiejszego myślenia o gatunku potraktowana zostaje problematyka genologiczna łącząca w sobie zagadnienia narracji, dialogu, tożsamości, transgresji gatunkowej także w badaniach filmoznawczych i teatrologicznych oraz poruszających problematykę autobiograficzną i translatologiczną.

[...] Klarowny wywód na temat ontologicznego statusu przedmiotu badawczego matematyki, a zwłaszcza przypominany spór o uniwersalia

– ze względu na aspekt metodologiczny – byłby właściwą klamrą zamykającą część teoretyczną.

[...] Z przedstawianych interpretacji wylania się *transgresywność* jako kategoria organizująca, skupiająca wokół siebie nasze myślenie o – mówiąc najogólniej – dzisiejszej kulturze. Tak więc *wielość* i *różnorodność* (dyscyplinowa, metodologiczna, tematyczna, przedmiotowa...), założone jako trwałe cechy wyróżniające „Przestrzenie Teorii”, pozwalają równocześnie budować wspólnotę myślenia, odsłaniającą zróżnicowaną, ale zintegrowaną perspektywę interdyscyplinarną.

Bożena Witosz

(fragment z recenzji wydawniczej)